

Kognitívna porucha a poruchy správania pri Parkinsonovej chorobe: základné fakty pre pacientov

AKÉ TYPY KOGNITÍVNYCH PROBLÉMOV SA MÔŽU VYSKYTOVAŤ PRI PARKINSONOVEJ CHOROBE?

Veľa ľudí s Parkinsonovou chorobou (PCH) má dobrú pamäť a myslenie (kogníciu) a funguje normálne. Kým pri normálnom starnutí sa môže vyskytovať zabudlivosť, pri pokročilej PCH sa môžu vyskytovať oveľa závažnejšie problémy s pozornosťou, myslením a pamäťou.

Medzi časté kognitívne problémy pri PCH patria ťažkosti s:

- Udržaním pozornosti alebo koncentrácie
- Plánovaním udalostí ako napríklad organizovaním náročného dňa
- Udržaním zložitej konverzácie alebo riešením zložitejších problémov
- Rýchlou formuláciou myšlienok
- Zapamätaním si udalostí alebo ich detailov, hoci narážky a náповeda často pamäť oživí

V prípade, že sú tieto zmeny malé, bez vážneho vplyvu na Váš bežný život, ide o **miernu kognitívnu poruchu**. Keď sú dostatočne veľké na to, aby postihovali každodenné aktivity, ide o **demenciu**.

PREČO VZNIKAJÚ KOGNITÍVNE PORUCHY?

Zmeny v mentálnych schopnostiach nastávajú s postihnutím častí Vášho mozgu, ktoré riadia pozornosť, myslenie a pamäť. Vo väčšine prípadov sa to stáva v neskoršom priebehu choroby, alebo so starnutím ľudí, zvyčajne nad 65 rokov.

HALUCINÁCIE A BLUDY

Veľa ľudí s PCH, ktorí majú kognitívne poruchy, môžu mať taktiež **halucinácie** alebo bludy. O halucinácie ide, ak ľudia, ktorí sú bdíli, vidia alebo počujú veci, ktoré reálne nie sú prítomné. Pri PCH sú halucinácie zväčša zrakové. Môžu zahŕňať „videnie“ zvierat alebo ľudí, ktoré tam nie sú. Väčšina ľudí spočiatku rozpoznáva, že halucinácie nie sú skutočné. Neskôr sa však dá ťažšie povedať, čo je skutočné a čo nie je. Pacienti s PCH môžu mať tiež ilúzie, napríklad si myslia, že škvrna na stene je hmyz.

Bludy sú falošné predstavy, ktoré nie sú založené na skutočnosti alebo fakte. Častým bludom je napríklad domnienka, že v dome žijú cudzí ľudia, že Váš partner Vás podvádza, alebo že Vás niekto okráda. To sa zvyčajne stáva až pri pokročilejšej PCH.

Mierne halucinácie, ktoré ľahko rozpoznáte, že sú halucináciami, nevyžadujú liečbu. Váš lekár môže zistiť, či nemáte infekciu - hlavne močového systému, alebo či neužívate lieky, ktoré môžu spôsobovať halucinácie a bludy. Halucinácie a bludy sa často liečia úpravou liekov, napríklad liekov na spánok alebo bolesť. Ak tieto problémy pokračujú napriek týmto zmenám, môže Váš lekár skúsiť znížiť dávky Vašich liekov na PCH. Ak to nepomáha, alebo ak sa Váš pohyb zhorší, potom môže predpísať lieky, ktoré sa používajú na zlepšenie kognície. Klozapín alebo kvetiapín môžu navyše pomôcť halucináciám alebo bludom, no môžu ako vedľajší účinok spôsobovať ospalosť. Pri klozapíne sa vyžadujú taktiež pravidelné kontroly krvi.

ČO MÔŽEM ROBIŤ PRE KOGNITÍVNE PORUCHY?

Kognitívna funkcia sa môže zlepšiť vhodným cvičením, stravou, spánkom a kontrolou krvného tlaku. Hovorte s Vaším lekárom ak problémy s myslením, pamäťou, alebo rozhodovaním sa začínajú ovplyvňovať Váš bežný život. Váš lekár môže požadovať kognitívne testovanie. Lieky na liečbu PCH alebo iných chorôb môžu niekedy kogníciu zhoršiť. Používanie dávkočív alebo pripomienok liekov Vám môže pomôcť.

Ak sa problémy s pamäťou stávajú obmedzujúce, potom:

- Preberte so svojou rodinou a lekárom plány na usporiadanie bývania do budúcnosti, vrátane domácej starostlivosti a stacionáru.
- Nechajte splnomocniť dôveryhodného opatrovateľa podľa miestnych požiadaviek zákona. Ak už toho nebudete ďalej schopný/á, táto osoba bude mať právo za Vás hovoriť, zariaďovať Vaše finančné záležitosti, platiť Vaše účty a podobne. Bez plnej moci sa tieto potreby môžu rýchlo stať zložité a drahé.
- Postarajte sa o Váš majetok a vôľu. V prípade, že máte ťažkú kognitívnu poruchu, nebudete musieť byť schopný/á zmeniť Vašu vôľu.

EXISTUJE LIEČBA?

Niektoré lieky pomáhať môžu, a preto sa u pacientov s PCH a demenciou skúšajú. Medzi ne patrí rivastigmín, donepezil, galantamín a memantín.

U niektorých ľudí, ktorí užívajú túto liečbu, dochádza k dobrému zlepšeniu, pokým ostatní zaznamenávajú len malú zmenu. Časté vedľajšie účinky týchto liekov sú nevoľnosť a hnačka.